

А.С. Коноваленко, старший викладач Мелітопольського відособленого підрозділу Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ЯК СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВ

В даній статті розглянуто історичні особливості становлення соціальної відповідальності українського бізнесу, виявлено проблеми впровадження цієї концепції на підприємстві та окреслено пріоритетні напрямки соціалізації бізнесу в Україні

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, соціалізація, бізнес, державне регулювання, соціальна звітність, підприємство.

В Україні змінюються відносини між керівниками і підлеглими, між працівниками підприємств, в суспільстві в цілому. Відбувається еволюція демографічного, економічного, соціального середовища організації, свідомості людей та існуючої орієнтації працівників підприємств [3, с.92]. Перебудова суспільства та економіки України на сучасному етапі характеризується зміною громадського світогляду і, як наслідок, вимог до бізнесу.

Бізнес, і суспільство пов'язані між собою: будь-яка соціальна проблема має під собою економічне підґрунтя. Стає актуальним питання взаємозв'язку діяльності організації з тим, як цю діяльність сприймає суспільство. Перед ними постає проблема впровадження основ соціальної відповідальності бізнесу [2, с.3].

Ідеологія соціальної відповідальності стала невід'ємною частиною дискусій в суспільстві. На підсумковій колегії Мінпраці в лютому 2007 р. відзначалась необхідність дотримання в бізнес-сфері міжнародних стандартів, європейського підходу до взаємовідносин бізнесу зі владою і суспільством. Вказувалось, що соціальна відповідальність бізнесу в Україні є основою стратегії партнерства з підприємцями в питаннях підвищення рівня життя малозабезпечених громадян, а держава має стати гарантом вільного розвитку підприємницьких ініціатив і недоторканості бізнесу [6]. Підкреслювалось, що соціальна відповідальність бізнесу – це запорука успішності реформ пенсійного і трудового законодавства. Було висловлено переконання, що питання соціальної відповідальності бізнесу найближчим часом посядуть гідне місце у взаємостосунках бізнесу, суспільства і влади [6].

Зауважимо, що успіх бізнесу, як і успіх суспільства, в якому цей бізнес оперує, повністю залежить від взаєморозуміння, довіри між підприємствами і суспільством. Таким чином, представники українського бізнесу усвідомлюють взаємозалежність репутації підприємства та темпів зростання прибутків [8].

В українських бізнес-колах зростає розуміння важливості соціального аспекту розвитку економіки підприємства. Успішні бізнесмени, менеджери провідних компаній, експерти частіше звертають увагу на питання соціально відповідальної поведінки підприємств. Однак, реальна ситуація в галузі соціалізації бізнесу потребує детального дослідження.

Існує декілька особливостей процесу становлення соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Найважливішу роль в процесі соціалізації бізнесу мають історичні традиції. Дослідження давніх традицій добродійності в Україні визначає національні особливості соціальної відповідальності бізнесу. Українські індустріальні магнати кінця 19 ст. значно вплинули на підвищення соціального рівня життя населення України. Окрім внесків на розбудову церков, лікарень, музеїв, вони допомагали відродженню навчальних "закладів". Є. Чикаленок, заможний землевласник і новатор з Херсонщини, створив перший в Російській імперії земельний банк в Одесі. Окрім розвитку цілого регіону він сприяв становленню нового сектора економіки – земельного кредитування [4].

Після розпаду СРСР, розриву інфраструктурних зв'язків, Україна не могла виконувати всі покладені на неї функції, навіть найбільш пріоритетні. Соціальна сфера опинилася поза увагою держави на період більше ніж 10 років, що підштовхнуло розвиток неприбуткових організацій, які опікувалися проблемами інвалідів, сиріт і інших верств населення. Їх розвитку сприяли міжнародні донорські організації. Великі підприємства з радянських часів отримали комплексні структури соціальної сфери – лікарні, школи, дитячі садки, санаторії тощо. Керівництво подібних підприємств вважає повне або часткове фінансування цих структур достатнім для формування і підтримки соціально відповідальної позиції [5, с.4-10].

Ініціатива Глобального договору ООН, започаткована в Україні в 2006 р., відстоює концепцію відповідального корпоративного громадянства, розбудову системного діалогу, гармонізацію відносин між бізнесом, владою і суспільством. За перші півроку більше 50 представників компаній, асоціацій, громадських об'єднань підписали Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні. Цей

документ має за мету поширення соціальної відповідальності, започаткування проектів, спрямованих на боротьбу з корупцією, захист навколишнього середовища, дотримання стандартів праці та захист прав людини [8].

Уряд України модернізує систему соціального забезпечення, перекладаючи обов'язок вирішувати соціальні проблеми на місцеві бюджети, некомерційний сектор і бізнес-середовище. Місцева влада втрачає централізовану підтримку і прагне єднання з бізнесом для вирішення соціальних питань [7, с.30]. З цим пов'язана друга особливість становлення соціальної відповідальності в Україні: завелика увага місцевих органів влади і контроль діяльності суб'єктів, які є найактивнішими в соціальній сфері. Соціальні проекти сприймаються місцевою владою як схема мінімізації оподаткування прибутку. В результаті такого ставлення, компанії перестають фінансувати соціальні ініціативи або не афішують подібну діяльність [5, с.4].

Позитивним прикладом вирішення проблем розвитку підприємництва в регіоні є дії Дніпропетровської облдержадміністрації: вирішено проблему надання підприємцям освітніх послуг і консультаційної допомоги. В більшій мірі в Україні процедура соціалізації бізнесу і ефективність управління підприємствами в цілому знижуються в зв'язку труднощами, викликаними відсутністю єдиної державної програми підтримки соціалізації бізнесу, постійними змінами в законодавчій базі, відсутністю вільних коштів для соціальних інвестицій, тощо. Існуючі проблеми заважають соціалізації бізнесу і стабільному розвитку підприємств, а саме:

1. Керівництво підприємств стикається з інформаційним вакуумом і комунікаційними перешкодами;
2. Відсутня державна програма реалізації законодавчої, фінансової, кредитної, фіскальної і соціальної політики;
3. Виникає проблема підтримки на ринку конкурентного середовища, відсутній дієвий механізм контролю цінової поведінки учасників ринку;
4. Існує проблема нестабільності і, як наслідок, відсутні можливості прогнозувати розвиток підприємства;
5. Українське законодавство покладає на бізнес соціальні функції, які носять фіскальний характер, українські закони мають виключно насильницький характер, а недотримання їх призводить до застосування каральних заходів;
6. Несистемний характер мають дії місцевих органів влади щодо сприяння соціалізації бізнесу і заохочення до співпраці з профспілками і роботодавцями.

З метою подолання проблем формування в Україні соціальної відповідальності бізнесу виникає необхідність розробити певний механізм, важелі заохочення підприємницької ініціативи і формування нової філософії бізнесу. Державні чиновники вже роблять спроби нормативно врегулювати питання соціалізації бізнесу, однак, спираючись на досвід провідних країн світу, нами зроблено висновок, що державна мотивація до соціальної активності підприємствам лише заважає. Позиція держави з цього приводу може бути представлена у вигляді певної Концепції, програми державної політики по стимулюванню відповідальності бізнесу.

Таким чином, прагнучи розвитку соціальної відповідальності організацій, необхідно впровадження системи соціальної звітності на підприємствах. Зазначимо, що стимулом для організацій може стати розповсюдження інформації про соціальну діяльність бізнес-сектору. На нашу думку, основними напрямками програми підтримки розвитку соціальної відповідальності бізнесу, є:

1. Стимулювання соціально відповідальної позиції підприємств в Україні.
2. Консолідація зусиль комерційних, урядових, громадських організацій, засобів масової інформації, щодо розповсюдження практики проведення комплексних соціальних програм, які ведуть до позитивних зрушень та змін в суспільстві і громадській думці.
3. Розповсюдження провідного досвіду підприємців в галузі практичної доброчинної діяльності, меценатства інших соціально відповідальних дій.

Проведене нами дослідження свідчить, що при наявності необхідної професійної інформаційної і методологічної підтримки корпоративна соціальна відповідальність як стратегія і як інструмент розвитку бізнесу буде активно розвиватися найближчим часом [1].

Список використаних джерел:

1. -Стародубська М. Соціальна відповідальність бізнесу – Прямо в ціль // zeww.marke-tingmix.com.ua. – 2005.
2. Гоголя О.П. Соціальна відповідальність бізнесу // <http://socium.sitecity.ru>
3. Петрович І. Сучасні підходи до управління персоналом. // *Економіка України*. – 2006. – №10. – С.92-95
4. Корпоративна соціальна відповідальність в сучасній Росії: теорія та практика: М., Аналітичне управління апарату Ради Федерації, 2005.
5. Стародубська М. Стратегія, милосердя, мода або PR? Бізнес в Україні про соціальну відповідальність // www.Marketing-Mix.ru

6. Соціальна відповідальність бізнесу. Як вибудувати стосунки з персоналом, громадськістю, владою. // www.dsz.gov.ua. – 2007.
7. Звіт про дослідження "Оцінка соціальної потреби місцевої громади і поточний стан місцевих благодійних ініціатив бізнесу" // Благодійний фонд Громадські ініціативи, Харків. – 2005.
8. www.top.rbk.ua/ukr/newsline/2006/11/23

Annotation. The article is about historical specification of the development of Ukrainian business social responsibility and the problems of the application of the development conception. The prior ways of business socialization in Ukraine are depicted.

Keywords: social responsibility of business, socialization, business, government adjustment social accounting, enterprise.

УДК 006.83.002.6

О.В. Перчук, старший викладач, ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди".

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ПРИ УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ

В статті обґрунтовано потребу запровадження системного підходу в управлінні якістю продукції, визначено істотні характеристики системи управління якістю вітчизняних підприємств.

Ключові слова: системний підхід, структура, система управління якістю, якість.

Організація робіт з управління якістю продукції передбачає створення систем управління якістю (СУЯ) та вживання необхідних заходів із забезпечення їх ефективного функціонування. Сучасні системи управління якістю дають можливість структурувати і упорядковувати процеси, і в такий спосіб стабілізувати і поліпшувати діяльність підприємства, описати і зробити її більш прозорою та менш залежною від суб'єктивних факторів.

Впровадження СУЯ на вітчизняних підприємствах наштовхується, як і будь-яка новація, на опір, тому що це відносно тривалий у часі, трудомісткий та досить високозатратний процес. Водночас досвід зарубіжних компаній, які вже запровадили таку систему, а також вимоги споживачів свідчать, що ніякі епізодичні, окремі заходи не можуть забезпечити сталого поліпшення якості. Тому досить важливим завданням для вітчизняних організацій є розробка технології реалізації системного підходу в управлінні якістю продукції.

В економічній науці існує чимало фундаментальних цікавих розробок теоретичних та методичних питань створення систем управління якістю в окремих галузях, об'єднаннях та на підприємствах. До них, передусім, належать праці Г.Г.Азгальдова, Р.В.Бичківського, І.О.Будищева, М.П.Войнарско, О.В.Гличсва, О.А.Горбашко, Е.Дсмінга, Дж.Джуран, К.Сикави, Клименко С.М., Ф.Кросби, Н.Ю.Круглової, Н.І.Крилової, В.М.Крилова, І.Г.Леонова, Б.О.Мініна, Ф.Ніксона, П.П.Новиченко, О.О.Орлова, Ю.Є.Полозова, М.І.Рижкова, А.Робертсона, Ю.В.Савицько-го, А.Фейгенбаума, Дж.Харрінгтона, С.К.Фомічова, М.І.Шаповала та ін.

Механізм управління якістю на вітчизняних підприємствах до застосування системного підходу передбачав контролювання виробленої продукції на відповідність вимогам, що ставляться до її якості. Якщо продукція відповідала висунутим вимогам, вона надходила в сферу експлуатації, дефектні вироби або доопрацьовувалися, або вважалася остаточним браком [2].

З початку 50-х років ХХ ст. на підприємствах розпочинає застосовуватися в управлінні якістю системний підхід, поступовий розвиток та удосконалення якого з урахуванням специфіки та особливостей конкретних галузей і підприємств призвели до формування різноманітних систем управління якістю.

За міжнародними стандартами (МС) ISO, система якості – це сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення загального керівництва якістю, тоді як загальне керівництво якістю – це ті аспекти загальної функції управління, що визначають політику в галузі якості, цілі і відповідальність. Дані аспекти здійснюються за допомогою таких засобів, як планування якості, управління, забезпечення, поліпшення якості в рамках системного аналізу останньої, які загалом можемо охарактеризувати як "замкнутий управлінський цикл".

Відповідно до ДСТУ ISO 9000-2001, система управління якістю – це сукупність взаємопов'язаних, взаємодійних елементів, які дають змогу організації встановлювати політику та цілі у сфері якості і досягати їх [1].

В зарубіжній літературі зустрічається класифікація систем управління якістю по закладених в них концепціях, наприклад, TQC (Total Quality Control – повний контроль якості), TQM (Total Quality Management – загальний менеджмент якості), QFD (Quality Function Deployment – розвертання функцій якості) тощо, які практично не відрізняються один від одного [5]. В зазначених системах закладено